

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
pentru controlul constituționalității art. XV din Legea nr. 934-XIV
din 14 aprilie 2000 "Pentru modificarea unor acte legislative"

Nr.40 din 07.12.2000

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.157-159/43 din 21.12.2000

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Gheorghe SUSARENCO - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător-raportor
Constantin LOZOVANU - judecător
Ion VASILATI - judecător-raportor

cu participarea Corinei Popa, grefier, Raisei Botezatu, judecător, reprezentant al Curții Supreme de Justiție, Alexei Potîngă, avocat parlamentar, autorii sesizării, Ion Creangă, reprezentantul permanent al Parlamentului la Curtea Constituțională, în prezența lui Grigore Nistor, șef de sector în Direcția juridică a Cancelariei de Stat, conducându-se după art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 16 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul pentru controlul constituționalității art. XV din Legea nr. 934-XIV din 14 aprilie 2000 "Pentru modificarea unor acte legislative".*

* M.O., 2000, nr. 70-72, art. 509.

Temei pentru examinarea dosarului au servit sesizările Curții Supreme de Justiție și avocatului parlamentar Alexei Potîngă, depuse în conformitate cu art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 și 39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin decizia Curții Constituționale din 14 septembrie 2000 sesizările au fost admise pentru examinare în fond, conexate într-un dosar și înscrise în ordinea de zi.

În procesul examinării preliminare a sesizărilor Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale și Federației Generale a Sindicatelor.

Examinînd materialele dosarului, audiind comunicarea prezentată de judecătorii-raportori și argumentele expuse de părți,
Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

1. La 14 aprilie 2000 Parlamentul a adoptat Legea nr. 934-XIV "Pentru modificarea unor acte legislative" (în continuare - Legea nr. 934-XIV), prin art. XV al căreia în Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului" ** au fost operate următoarele modificări:

** M.O. , 1995, nr. 59-60, art. 664, 1998, nr. 44-46, art. 326.

- din art. 26 se exclude alin. (4), potrivit căruia judecătorului demisionat sau pensionat i se plătește o indemnizație unică de concediere egală cu produsul înmulțirii salariului său mediu lunar la numărul de ani complet lucrați în funcția de judecător, dar nu mai puțin de 6 salarii medii lunare. Totodată, judecătorului demisionat și

reîntors în funcție i se ia în calculul indemnizației unice de concediere timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii. Alin. (5) - (13) devin, respectiv, alin. (4) - (12);

- din art. 30 se exclude alin. (3), potrivit căruia, dacă judecătorul este de acord, el poate primi în schimbul locuinței un împrumut fără dobândă de la bugetul de stat ca să-și cumpere sau să-și construiască un apartament cooperatist sau o casă, împrumutul urmînd să fie rambursat de la bugetul local în cazul în care acesta a lucrat în funcția de judecător cel puțin 10 ani. Alin. (4) și (5) devin, respectiv, alin. (3) și (4);

- alin. (3) din art. 30 va avea următorul cuprins:

"(3) în cazul în care judecătorului nu i se acordă spațiu locativ în condițiile alin. (1), în perioada de pînă la primirea locuinței, el are dreptul la compensarea din contul instituției în care activează a cheltuielilor pentru închirierea (subînchirierea) unei locuințe provizorii, în cuantumul prevăzut de contractul de închiriere (subînchiriere) a locuinței, dar care să nu depășească salariul de funcție al chiriașului";

- se exclude art. 31, potrivit căruia judecătorul și membrii familiei sale beneficiază de asistență medicală gratuită la nivel minim necesar și de alte garanții sociale prevăzute de Legea serviciului public;

- din art. 33 alin. (2) se exclude lit. a), potrivit căreia, în caz de deces al judecătorului, suma de asigurare se plătește familiei lui, sub forma unei indemnizații unice, reieșind din salariul lui mediu, egale cu produsul înmulțirii salariului lui mediu anual la numărul de ani lucrați în funcția de judecător, dar nu mai puțin de 15 salarii medii anuale. Acest mod de plată se aplică și în cazul decesului judecătorului demisionat și pensionat. Lit. b) - f) devin, respectiv, lit. a) - e).

2. Curtea Supremă de Justiție, în sesizarea sa, solicită controlul constituționalității art. XV din Legea nr. 934-XIV din 14 aprilie 2000, considerînd că modificările operate de legiuitor, prin care a exclus art. 26 alin. (4), art. 30 alin. (3), art. 31 și art. 33 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului", intră în contradicție cu dispozițiile art. 116 din Constituție și constituie o încălcare a garanțiilor constituționale ale independenței judecătorului.

Drept argument Curtea Supremă de Justiție invocă hotărârile Curții Constituționale nr. 19 din 29 aprilie 1999 și nr. 4 din 27 ianuarie 2000, prin care aceasta s-a pronunțat asupra aspectului juridic al problemei privind statutul judecătorului, consfințit de Constituție, asupra garanțiilor sociale ale independenței lui și a subliniat că normele privind protecția de stat, asigurarea materială și socială a judecătorului, inclusiv asigurarea cu pensie, își mențin puterea juridică și nu pot fi anulate sau modificate.

Curtea Supremă de Justiție consideră de asemenea că art. XV din Legea nr. 934-XIV pune judecătorii în condiții inegale cu alte categorii de funcționari. Astfel, prin prevederile articolului contestat judecătorii au fost lipsiți de dreptul la indemnizația unică de concediere și la alte garanții sociale, prevăzute anterior de art. 26 alin. (4) și art. 31 din Legea cu privire la statutul judecătorului, în timp ce art. 30 din Legea cu privire la statutul deputatului și art. 25 din Legea serviciului public prevăd pentru deputați și, respectiv, pentru funcționarii publici dreptul la o indemnizație unică de concediere, iar potrivit art. 1 din Legea nr. 760-XIV din 24 decembrie 1999, o astfel de indemnizație este prevăzută și pentru membrii

Guvernului.

În opinia Curții Supreme de Justiție, dispozițiile art. XV din Legea nr. 934-XIV contravin de asemenea art. 54 din Constituție, art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 14 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, art. 6 din Convenția Europeană pentru Drepturile și Libertățile Fundamentale ale Omului, care statuează dreptul oricărei persoane ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil de către un tribunal competent, independent și imparțial, iar statul - parte la aceste acte internaționale are obligația pozitivă de a asigura funcționarea unui sistem judecătoresc independent și imparțial.

Avocatul parlamentar Alexei Potîngă în sesizarea sa califică prevederile art. XV din Legea nr. 934-XIV drept contrare art. 6, art. 114 și art. 116 din Constituție, întrucît ele încalcă principiul constituțional al independenței judecătorului.

3. Raportînd prevederile supuse controlului constituționalității la dispozițiile Legii Supreme, Curtea Constituțională relevă următoarele.

Dispozițiile art. XV din Legea nr. 934-XIV, prin care au fost operate modificări în art. 26, art. 30, art. 31 și art. 33 din Legea cu privire la statutul judecătorului, țin de principiul constituțional al independenței autorității judecătorești.

Bazele constituționale ale statutului instanței judecătorești și statutul judecătorului sînt reglementate expres în Constituția Republicii Moldova într-un capitol special "Autoritatea judecătorească". În art. 114 din Constituție se statuează dreptul exclusiv al instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției.

Fiind parte componentă a puterii de stat, puterea judecătorească influențează direct exercitarea drepturilor și libertăților omului, fapt ce impune asigurarea autonomiei și independenței sale, reglementarea constituțională a limitelor și principiilor activității ei.

În exercitarea atribuțiilor sale judecătorul dispune de un statut juridic special, consacrat de art. 116 din Constituție și de Legea cu privire la statutul judecătorului.

Constituția și Legea cu privire la statutul judecătorului consfințesc un sistem de garanții ale independenței judecătorului, care se asigură prin procedura de înfăptuire a justiției, prin interzicerea oricărei imixțiuni în activitatea de înfăptuire a justiției, prin procedeele de numire și încetare a calității de judecător, prin dreptul judecătorului de a demisiona, prin declararea principiului inviolabilității judecătorului, prin asigurarea materială și socială a judecătorului.

Statutul judecătorului, protecția de stat și asigurarea lui materială și socială au făcut deja obiectul unei cauze examinate de Curtea Constituțională.

În Hotărîrea nr. 19 din 29 aprilie 1999 "Privind controlul constituționalității prevederilor art. 2 alin. (2) și art. 52 din Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998" Curtea a estimat că prevederile legii despre stabilirea unor garanții materiale ale independenței judecătorului rezidă în primul rînd în faptul că ele trebuie să reflecte înaltul statut al judecătorului, trebuie să fie asigurate și respectate necondiționat. Este absolut inadmisibil de a diminua protecția juridică a statutului judecătorului, consfințit în Legea cu privire la statutul judecătorului, în procesul adoptării unor legi noi și altor acte juridice normative.

Acest punct de vedere a fost reiterat de Curtea Constituțională și în Hotărîrea nr. 4 din 27 ianuarie 2000 "Privind controlul constituționalității unor prevederi din legile care reglementează asigurarea cu pensii a judecătorilor, procurorilor, anchetatorilor

Procuraturii și funcționarilor publici", în care s-a accentuat că principiul independenței judecătorului, consfințit în art. 116 din Constituție și în Legea cu privire la statutul judecătorului, este un element special al statutului său juridic și condiția principală a independenței autorității judecătorești. Societatea și statul, înaintînd față de judecător și față de activitatea sa profesională exigențe sporite, sînt obligate să-i asigure garanții corespunzătoare pentru exercitarea activității de înfăptuire a justiției.

Adoptînd Legea nr.934-XIV, art. XV, legiuitorul însă n-a ținut cont de hotărîrile Curții Constituționale nr. 19 din 29 aprilie 1999 și nr. 4 din 27 ianuarie 2000 și a încălcat dispozițiile Constituției și Legii cu privire la statutul judecătorului, care reglementează independența autorității judecătorești.

Dispozițiile constituționale consfințite în Legea cu privire la statutul judecătorului creează un mecanism de protecție a independenței judecătorului în calitatea sa de autoritate judecătorească. Principiul independenței, statuat în art. 116 din Constituție, este condiția principală a independenței judecătorului și autonomiei autorității judecătorești.

Prevederile art. XV alin. 1 din Legea nr. 934-XIV, prin care se exclude art. 26 alin. (4) din Legea nr. 544-XIII "Cu privire la statutul judecătorului", încalcă normele protecției de stat a judecătorului, garanțiile materiale ale independenței sale. Art. 26 alin. (4) din această lege prevedea că judecătorului demisionat sau pensionat i se plătește o indemnizație unică de concediere.

Prin norma contestată judecătorul demisionat sau pensionat a fost privat de indemnizația unică de concediere, astfel el fiind pus în mod nejustificat în condiții inegale cu alte categorii de funcționari. Lipsindu-l pe judecător de indemnizația unică de concediere, legiuitorul a încălcat dispozițiile art. 114 și 116 din Constituție, restrîngînd în mod inadmisibil drepturile judecătorului, consfințite de Constituție, și lezînd interesele acestuia. Curtea relevă, totodată, că stabilirea și modificarea cuantumului indemnizației unice de concediere pentru judecătorul demisionat sau pensionat este de competența legiuitorului.

În conformitate cu dispozițiile contestate ale art. XV alin. 3 și alin. 4 din Legea nr. 934-XIV, din Legea cu privire la statutul judecătorului au fost excluse următoarele articole: art. 31, potrivit căruia judecătorul și membrii familiei sale beneficiază de asistență medicală gratuită la nivel minim necesar și de alte garanții sociale prevăzute de Legea serviciului public; art. 33 alin. (2) lit. a), conform căruia, în caz de deces al judecătorului, suma de asigurare se plătește familiei lui, sub forma unei indemnizații unice.

Curtea Constituțională apreciază că drepturile judecătorului și membrilor familiei sale la asistența medicală gratuită și asigurarea de stat obligatorie derivă din responsabilitatea majoră și riscul sporit pe care-l comportă exercitarea obligațiilor funcționale de judecător. Aceste drepturi sînt determinate și de particularitățile statutului judecătorului, care de asemenea impune o protecție juridică specială.

Astfel, privînd judecătorul și membrii familiei sale de dreptul la asistența medicală gratuită și la indemnizația unică de asigurare, legiuitorul a încălcat art. 114 și 116 din Constituție.

4. Art. 30 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, în redacția veche, prevedea că, dacă judecătorul este de acord, el poate primi în schimbul locuinței un împrumut fără dobîndă de la bugetul de stat ca să-și cumpere sau să-și construiască un apartament cooperatist sau o casă, împrumutul urmînd să fie rambursat de la bugetul local, în cazul în care acesta a lucrat în funcția de judecător cel puțin 10 ani.

În opinia autorilor sesizărilor, noua redacție a acestui articol,

potrivit căruia, în cazul în care judecătorului nu i se acordă spațiu locativ în condițiile alin. (1), în perioada de pînă la primirea locuinței, el are dreptul la compensarea din contul instituției în care activează a cheltuielilor pentru închirierea (subînchirierea) unei locuințe provizorii, în cuantumul prevăzut de contractul de închiriere (subînchiriere) a locuinței, dar care să nu depășească salariul de funcție al chiriașului, restrînge dreptul judecătorului la asigurarea de către stat cu spațiu locativ.

Curtea Constituțională nu poate reține acest argument din următoarele considerente.

Dispozițiile art. 30 alin. (3) în redacția Legii nr. 934-XIV, prin care se stabilesc modul și cuantumul compensării cheltuielilor judecătorului pentru închiriere (subînchiriere), au un caracter provizoriu (pentru perioada de pînă la oferirea spațiului locativ), mențin condițiile și dreptul judecătorului la asigurarea cu locuință și, prin urmare, ele nu încalcă dreptul său constituțional la asigurarea cu locuință.

Prevederile art. 30 alin. (3), care ofereau judecătorului dreptul de a lua un împrumut fără dobîndă pentru procurarea sau construcția unui apartament cooperatist sau a unei case individuale, aveau un caracter condițional. Excluderea lor din lege nu poate fi calificată ca o încălcare a dreptului judecătorului la spațiu locativ.

Pentru motivele arătate, conducîndu-se după prevederile art. 140 din Constituție, art. 26 alin. (4) și (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 62 și art. 68 din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Recunoaște constituționale prevederile art. XV alin. 2 din Legea nr. 934-XIV din 14 aprilie 2000 "Pentru modificarea unor acte legislative", potrivit căror art. 30 alin. (3) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului" se expune într-o nouă redacție.

2. Declară neconstituționale următoarele prevederi ale art. XV din Legea nr. 934-XIV din 14 aprilie 2000 "Pentru modificarea unor acte legislative":

a) alin. 1, prin care se exclude art. 26 alin. (4) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului";

b) alin. 3, prin care se exclude art. 31 din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului";

c) alin. 4, prin care se exclude art. 33 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului".

3. Prezenta Hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTE

Gheorghe SUSARENCO

Chișinău, 7 decembrie 2000.

Nr. 40.